

Antroponímia als pergamins de privilegis de la ciutat de Balaguer (anys 1211-1459)

MOISÉS SELFA I SASTRE
Societat d'Onomàstica

El fons de Pergamins de Privilegis que es conserva en l'Arxiu Històric Comarcal de Balaguer consta de 68 peces en pergamí. Cronològicament comprèn un període molt ampli, des del segle XIII al XVII. Nosaltres estudiarem el medieval, és a dir, el comprès entre els anys 1211 i 1459. Per a realitzar aquest estudi utilitzarem l'edició que d'aquesta documentació ha fet na Dolors Domingo i que du el títol de *Pergamins de Privilegis de la ciutat de Balaguer*, treball publicat l'any 1997 dins de la col·lecció *El Comtat d'Urgell* de la Universitat de Lleida.

L'estudi s'efectua sobre un corpus de 415 antroponims que apareixen endreçats alfabèticament al final d'aquest treball. Nosaltres seguirem aquest ordre alfabètic. Bàsicament veurem dues qüestions:

-l'estructura d'aquests noms.

-l'anàlisi filològica de l'antroponímia, és a dir, la seva filiació lingüística (noms d'origen germànic, noms relacionats amb l'antroponímia llatina) i alguns comentaris sobre les grafies que observem en l'antroponímia citada.

1. Estructura de l'antroponímia estudiada

Al corpus dels 415 noms estudiats, constatem deu estructures diferents. Són les següents:

1. **Nom + nom:** Petrus Aculonis, Bernardus Aguilar, Bernardus Aguyllo, Sensonis Aguyllo, Berengarius Alos, Bernardus Andree, Beren-

garius Anglesyll, Ludovicus Anglesyll, Berengarius Angularia, Guilelmus Angularia, Petrus Anrich, Andreas Apilia, Bernardus Aransixi, Poncius Arnaldi, Arnaldus Baiuli, Guilelmus Baiuli, Raimundus Baiuli, Poncius Barchinone, Iacobus Bardoyll, Iacobus Bardoyl, Bartolomeo Bardoyll, Laurencius Bardoyll, Iacobus Baro, Petrus Baro, Periconus Barull, Pascasius Barrusta, Arnaldus Bestinez, Raimundus Boill, Iacobus Bonasch, Arnaldus Bonet, Raimundus Bonfiyll, Ludovicus Bordello, Berengarius Brot, Bernardus Bulfarines, Salvator Calp, Bernardus Camporrellis, Arnaldo Capela, Bernardum Capera, Anthonio Cardona, Berengarius Carrigua, Bartholomeus Cartam, Adam Carví, Antonius Casadevall, Periconus Casteyllo, Raimundus Catra, Petrus Cerdani, Arnaldus Cerda, Nicholai Cerda, Raimundus Cervaria, Petrus Cervera, Berengarius Cirera, Guilelmus de ça Cirera, Arnaldus Claverol, Ioannis Claverol, Dominicus Claver, Petrus Colom, Petrus Coltelli, Franciscus Columbi, Guilelmus Copons, Petrus Cortit, Bernardus Cortit, Iacobus Cortit, Laurencius Cortit, Marconus Cortit, Periconus Cortit, Petrus Cortit, Petrusa Cortit, Petrus Costa, Guilelmus Çabaterii, Petrus Çabaterii, Arnaldus Çabater, Guilelmus Çabater, Periconus Çabater, Raimundus Çabater, Guilelmus Çacirera, Guilelmus Çamora, Arnaldus Çauila, Petrus Çerdani, Petrus Dalmacii, Petrus Dalmatii, Iohannis Daltes, Dominicus Decho, Dalmacius Delantix, Petrus Dolier, Johanis Domenech, Nicholay Do-

menech, Berengarius Domingelo, Guillemus Domingelo, Aparicius Draper, Bernardus Durbam, Petrus Emerici, Petris Entilis, Bernardus Exernit, Iacibus Fabre, Petrus Fenoyll, García Ferrandiz, Franciscus Ferrarii, Bernardus Ferrera, Bartomeu Figuera, Nadal Figuera, Iohannis Flix, Nicholai Forment, Iohanis Fort, Raimundus Frontera, Guillemus Fuster, Iacobus Fuster, Franciscus Fyllach, Petrus Gaço, Garcia Garces, Berengarius Garriga, Bernardus Gasto, Arnaldus Gençana, Arnaldus Gerunda, Salvatoris Gifré, Berengarius Giner, Franciscus Giner, Joan Giner, Raimundus Giner, Arnaldus Gisbert, Ferrarius Gispert, Didacus Gomecii, Petrus Gondisalvi, Didacus Gonzalbis, Iohanis Gracia, Arnaldus Guasch, Bernardus Guasto, Raimundus Gueraldi, Iohannos Guillamota, Dionisius Guillot, Guillemus Guitart, Ioannis Hannart, Guilemus Jornet, Franciscus Jornet, Raimundus Jover, Iohanis Laneres, Arnaldus Laurencii, Ferdinandus Laurentii, Bartolomeus Leoder, Bartolomeus Lerida, Tristandus Lucano, Guillemus Maçanet, Periconus Maçanet, Iacobus Madio-na, Petrus Mageri, Bernardus Maiori, Balagarii Manoqui, Raimundus Maschano, Bernardus Meayllet, Petrus Medici, Raimundus Medullo, Iohannis Merçer, Bernardus Miguell, Berengarius Molaç, Berengarii Monachi, Francisc Monges, Steffano Mongris, Raimundus Monte Catano, Guillemus Montechatano, Guilelmus Moxet, Raimundus Natalis, Paulus Nicholai, Raimundus Nicholay, Arnaldus Nicholay Petrus Nicholay, Antonius Noguerras, Petrus Oliva, Franciscus Oluga, Franciscus Oriol, Michaelis Oriol, Petrus Oriol, Iohannis Padellaç, Ioannis Pages, Guilelmus Palet, Arnaldus Pallars, Petrus Panades, Azceranis Pardi, Raimundus Patxi, Berengarius Pelliparii, Petrus Peratalaç, Bonanatus Petra, Armenterius Pili, Bernardus Pintor, Arnaldus Piquer, Petrus Putii, Petrus Poncius, Salvator Ponç, Arnaldus Ponter, Iacobus Prats, Raimundus Privà, Bartolomeus Puig Redon, Petrus Queralt, Almonetus Rabacie, Arnaldus Rabacie, Bernardus Rabacie, Iacobus Rabacie, Rogerius Rachonato, Berengarius Rajadello, Iohanis Real, Guilelmus Rebol, Vitalis Regola, Galcerandus Requesens, Petrus Rialp, Raimundus Rialp, Arnaldus Rogerii, Arnaldus Rollan, Garsia Romei, Anthoni Roqua, Ioannis Rosich, Bartholomeus Ros, Alfonsus Royç, Bernardus

Rubei, Andreas Saiol, Periconus Sala, Nunus Sancii, Arnaldus Sancta Linea, Peretonus Sancta Linea, Petrus Sancta Linea, Michaelis Sanxo, Petrus Sanxo, Raimundus Sanxo, Iacobus Sartor, Petrus Scapa, Arnaldus Sclusa, Guillemus Sclusa, Bernardus Segarra, Petrus Segui, Salvator Senyer, Iacobus Serica, Hogeto Servianus, Iacobus Serra, Marconus Serra, Petrus Serra, Berengarius Sola, Bartholomeus Spigol, Bernardus Spigol, Guilelmus Spigol, Ioannis Stanyol, Petrus Tararan, Berengarius Tempsut, Guillemus Terracone, Raimundus Terraça, Petrus Toloni, Iohannis Torner, Raimundus Torrelles, Ioannis Torrent, Franciscus Torres, Ioannis Torres, Ioannis Tovar, Antonius Turribus, Natalis Valet, Arnaldus Valloru, Manelis Valls, Periconus Vasset, Raimundus Vasset, Fortunus Velasques, Raimundus Vilalta, Guilemus Villa, Arnaldus Villam, Petrus Villam, Henricus Villena, Petrus Vitale, Marchius Vitalis, Matie Vitalis. 251

2. **Nom + preposició + nom:** Petrus de Alberola, Berengarius de Alberol, Dalmatius de Alenterno, Iordanus de Alentorn, Raimundus de Almazor, Berengarii de Alos, Berengarius de Anglesill, Raimundus de Angularia, Bernardus de Antillis, Sancius de Antillone, Balaguerius de na Arnalda, Fortunus de Asopies, Bernardus de Aversone, Petrus de Barbaroga, Pascasius de Barbera, Gonssalvez de Bayesa, Guillemus de Bolleda, Bernardus de Camporrellis, Martinus de Caneto, Gueraldi de Capraria, Petrus de Carreu, Iacobus de Caxino, Bonaventura deç Clergue, Raimundus de Coponibus, Guillemus dez Col, Periconus dez Col, Petrus de Coromina, Bernardus de Corronibus, Guillemus de Curilione, Guillemus de Entença, Rodericus de Eroles, Bernadus de Falchs, Bernardus de Fenoyllar, Lupi de Fontibus, Ato de Forces, Matalonis de Frascano, Bernardus de Guardia, Raimundus de Guardia, Petrus de Gonera, Michael de Gorrea, Petrus de Gradu, Miquelis de Gurrea, Raimundus de Josa, Sancius de Latras, Berengarius de Laurencio, Marchus de Liçana, Rodericus de Liori, Oristando de Lucano, Franciscus de Luna, Berengarius de Maior, Raimundus de Mari, Bernardus de Mascho, Guilelmus de Menuari, Arnaldus de Merleto, Raimundus de Mice, Bernardus de Miçe, Petrus de Miçe, Arnaldus de Molet, Berengarius de Monges, Franciscus des

Monges, Othonus de Montecaten, Alfonsus de Morales, Arnaldus de Moz, Arnaldus Murello, Franciscus de Murello, Iacobus de Murello, Salvator de Murello, Bernardus de Muro, Raimundeti de Nargo, Raimundus de Nargo, Andreas de Oluga, Arnaldus de Orcau, Balaguerius de Orensa, Bernardus de Palacio, Raimundus de Peralta, Arnaldus de Peratalaç, Bartholomeus de Podio, Guilelmus de Podio, Petrus des Podio, Bernardus de Ponte, Dalmacius de Pontons, Iacobus de Prato, Olfus de Proxida, Petrus de Queralt, Iohannis de Res, Bartolomeus de Rialp, Amorosius de Ripellis, Poncius de Ripellis, Raimundus de Ripellis, Petrus de Rius, Andreas de Roda, Arnaldus de Rubione, Ferdinandus de Sandoval, Garssia de Santaline, Guillemus de Ter, Arnaldus de Uliola, Bernardus de Uliola, Arnaldus de Vernet, Arnaldus de Vila, Dominicus de Viscarra. 99

3. **Nom + preposició + topònim:** Antonius de Albesia, Joan d'Aragó, Isabelis de Aragonia, Arnaldus de Aran, Cerveronus de Artesa, Arnaldus de Artesa, Petrus de Artesa, Ariolus de Artesa, Gueraldu de Artesia, Berengarius de Avellanes, Pascasius de Barbera, Arnaldus de Belvis, Berengarii de Fluviano, Arnaldus de Berga, Iohanis de Berga, Petrus de Berga, Bernardus de Castellione, Raimundus de Casteyllo, Guillemus de Cervaria, Arnaldus de Cervere, Poncius d'Eri, Berengarius de Monçonis, Guillemus d'Oç, Feredicus de Toledo, Petro de Vich. 25

4. **Nom simple:** Alfons, Elionor, Ermengol, Felip II, Ferran I, Ferran II, Harutel, Iacobus, Iacobus II, Ioannis, Iohannis I, Jaume, Joan, Margarida, Pere, Pere III, Petrus, Pontius, Raimundus. 18

5. **Nom + nom en genitiu de la 2a declinació:** Guillemus Iuliani, Antonius Petri, Berengarius Petri, Guilemus Raimundi, Petrus Raimundi. 5

6. **Nom + nom + nom:** Petrus Arnaldus Arcedone, Eiximenis Petrus Figuerola, Iohannis Michael Gralla, Ioannis Ferdinandus Ixer, Iacobus Ioannis Muntanyola, Guillemus Vico Maiore. 6

7. **Nom + nom en genitiu de la 2a declinació + preposició + nom:** Geraldus Alamani de Cervilione, Raimundus Burgarii de Fluviano. 2

8. **Nom + nom + preposició + nom:** Arnaldus Cortit de na Bonjorn, Rodericus Diez de Mendoça, Rodericus Eximeni de Bornoll, Petrus Galcerandi de Castro, Fernandus Gotierreç de Sandoval, Didacus Gundisalvi de Medina, Blasius Manga de Vila Marxant. 7

10. **Nom + preposició + article + nom:** Franciscus de la Guardia, Poncius de la Guardia, Berengarius de la Terrossa. 2

L'estructura antroponímica que apareix més vegades és, sens dubte, la de **nom+nom** amb un total de 251 casos, la segueix la de **nom+preposició+nom** amb 99 casos i en tercer lloc, la de **nom+preposició+topònim** amb 25 casos. Després ve la de **nom simple** amb 8 casos i un seguit de sis estructures més minoritàries des del punt de vista de l'estructura externa de l'antroponímia estudiada.

2. Anàlisi filològica de l'antroponímia estudiada

2.1 La filiació lingüística dels noms de pila i la tipificació dels cognoms.

Amb l'arribada del cristianisme tot el sistema de nominació canvia radicalment amb la institució del nom de pila. S'adopten noms de procedència bíblica, apostòlica, de màrtirs i fins i tot de mitologia pagana. A la Península, les comunitats cristianes primitives utilitzaven noms com *Servgndus*, *Amador*, *Constantinu*, l'origen dels quals és clarament paradigmàtic, junt amb altres com Porcarius, vinculats a la humilitat cristiana, com Eusebius d'origen grec, i fins i tot d'animals o plantes com *Leo* i *Margarita*. A la nostra documentació trobem noms de pila de clara pocedència cristiana llatina (*Petrus*, *Salvador*, *Dominicus*, *Antonio*, *Laurentius*) així com noms d'ascendència grega o hebrea però llatinitzats: Iacobus, Bartholomeo, Adam, Ioannis com a noms més representatius.

Però sens dubte és l'antroponímia germànica la que predomina en els noms estudiats sobre la llatina. L'arribada a la Península dels pobles invasors va ser la causa del punt d'unió entre l'antroponímia d'ambdós pobles. Podem dir que dos terços dels noms de pila que estudiem són d'origen germànic. Predominen noms com *Bernardus*, *Berengarius*, *Raimundus*, *Guilelmus*, *Rogerus*, com a exemples més representatius.

Per a la tipificació dels cognoms establim els diferents grups:

a) Patronímics: *Bestinez*, *Delantix*, *Diez*, *Ferrandiz*, *Garces*, *Gonzalbis*, *Gotierreç*, *Velásquez*.

b) Noms de sants: *Sanxo* derivat del llatí *SANCTIUS*.

c) Maneres de subsistir. Aquest grup és nombrós. Com a exemple citarem els de *Çabater*, *Çabaterii*, *Draper* 'el que venia draps', *Fuster*, *Merçer*, *Pagès*, *Pintor*, *Piquer*.

d) Jerarquies o dignitats: *Baiuli*, *Clergue*, *Real*.

e) Particularitats físiques: *Barbarote*, *Fort*, *Ros*, *Rubei*.

f) Inspirats en ciutats o petits llocs geogràfics: *Alós*, *Anglesyll*, *Barchinone*, *Calp*, *Cardona*, *Cerdà*, *Josa*.

g) Referents a plantes i/o animals: *Carriga*, *Çamora*, *Çarriga*, *Cirera*, *Fenoyll*, *Figuera*, *No-gueras*, *Oiva*, *Spigol*, *Aguilar*, *Apilia*, *Capraria*, *Colom*, *Columbi*.

h) Agrupació de paraules: *Montechatano*, *Santalinea*, *Vilalta*, *Vico Maiore*.

i) Noms d'origen geogràfic: *Costa*, *Fontibus*, *Podio*, *Prato*, *Puig Redon*, *Ripellis*, *Serra*, *Stanyol*, *Torrent*, *Valls*.

2.2 Breu comentari sobre les grafies emprades.

Les grafies emprades en la documentació estudiada (segles XIII-XV) són un reflex de la llengua romanç utilitzada aleshores. Bàsicament les solucions d'alguns sons palatals. Així el so líquid palatal /j/ apareix grafiat com *yl* (*Bardoyl*), *ll* (*Camporrellis*), *yll* (*Aguyllo*, *Casteyllo*) i fins i tot la *l* (*Guilelmus*, *Capela*); l'alveolar sord /ʃ/ apareix grafiat com *c* (*Garcia*), *s* (*Garsia*) i *ç* (*Çabater*, *Peratalaç*); el palatal africad sord /ç/ el trobem escrit com *tx* (*Patxi*) i com *g* (*Puig*); l'africat palatal sonor /y/ amb la grafia *i* (*Baiuli*, *Ioannis*); el fricatiu sord amb la *x* a *Flix* i *Aransixi* i el fricatiu sonor amb una *g* (*Gifré*, *Gisbert*).

El món rural i la toponímia catalana